



Högsta domstolen  
Box 2066  
103 12 Stockholm

## AY ./ riksåklagaren ang. olovlig utbildning av skyddsobjekt

(Svea hovrätts dom den 3 maj 2024 i mål B 15591-23)

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

### Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

### Bakgrund

AY har dömts för olovlig utbildning av skyddsobjekt till dagsböter. Vidare har hans mobiltelefon förklarats förverkad.

Det är ostridigt att AY den 16 november 2023 olovligen utbildat Norrmalms polisstation, som är skyddsobjekt, genom att fotografera den med sin mobiltelefon och att han därigenom brutit mot ett förbud mot att göra utbildningar av skyddsobjektet. Enligt domstolarna har han begått gärningen av oaktsamhet.

### Överklagandet till Högsta domstolen

AY yrkar att han ska frikännas och, i allt fall, att förverkandeyrkandet av hans mobiltelefon ska ogillas och beslaget hävas.

Han gör gällande att åtalet ska ogillas med tillämpning av läran om social adekvans. Han har i vart fall inte varit i tillräcklig grad oaktsam för att gärningen ska vara straffbar. Det är i allt fall uppenbart oskäligt att förverka hans mobiltelefon.

AY menar att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

## Grunderna för min inställning

### *Skyddslagen*

Den nu gällande skyddslagen (2010:305) trädde ikraft den 1 juli 2010 och ersatte då den tidigare gällande lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.

I det lagstiftningsärende som ligger till grund för införandet av den nu gällande skyddslagen uttalas bl.a. följande angående behovet av en reform (prop. 2009/10:87s. 25).

Avsikten med skyddslagstiftningen och dess föregångare har historiskt sett varit att skapa skydd för vissa anläggningar och områden mot bl.a. sabotage och illegal underrättelseverksamhet. De s.k. skyddsändamålen som skyddslagen omfattar har dock sin grund i de avvägningar som gjordes vid lagens tillkomst mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läge som då rådde. Det har nu förflutit lång tid och enligt regeringens mening föreligger därför ett behov av att modernisera och anpassa lagstiftningen till de förändringar som har skett sedan den nuvarande lagstiftningen kom till. Regeringen anser att det faller sig naturligt att en genomarbetad modernisering av skyddslagstiftningen innebär att nu gällande skyddslag upphör och ersätts av en ny lag. En utgångspunkt för den nya regleringen bör vara att systemet med skyddsobjekt även fortsättningsvis förutsätts kunna fylla en funktion för skydd mot säkerhetshotande verksamhet. En ny lag bör därför i stort bygga på nu gällande regelverk. Emellertid bör den – utan att för den skull förringa de militära verksamheterna – lägga ett något större fokus på fredstida viktiga samhällsfunktioner. Ett avgörande skäl för denna inriktning är att samhället generellt sett har blivit väsentligt mer sårbart än tidigare. Det är en sårbarhet som inte behöver hänga samman med militära eller direkta säkerhetspolitiska förhållanden, men som ändå utsätter samhället för risker och påfrestningar på grundläggande samhällsfunktioner. Mot den bakgrunden anser regeringen att skyddslagstiftningen bör ges ett något vidare tillämpningsområde än i dag.

Skyddslagen ger, som tidigare lag, rättsliga förutsättningar för ett förstärkt skydd genom tillträdesförbud och därtill bevakning för vissa byggnader, anläggningar, områden samt militära fartyg och luftfartyg. Dessa kallas för skyddsobjekt – en term som infördes i den äldre, 1990 års lag. Genom 2010 års skyddslag möjliggörs att ett antal skyddsobjekt, som inte omfattades av den tidigare lagen, nu kan beslutas. Exempel på detta gäller byggnader, andra anläggningar och områden som används eller är avsedda för Sveriges försörjning med sedlar och mynt, verksamhet till upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt verksamhet som bedrivs inom kriminalvården. Det är heller inte enbart statliga byggnader och anläggningar som kan beslutas som skyddsobjekt utan även byggnader med mera som ägs eller nyttjas av kommuner och regioner (tidigare landsting).

I lagens första och andra paragrafer anges regleringens syfte. Bestämmelserna innehåller en uppräkningslista av vissa s.k. skyddsändamål som måste föreligga för att något ska kunna beslutas vara skyddsobjekt (se 3 §).

Här relevanta skyddsändamål är sabotage, terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666), spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret, och grovt rån. (1 § skyddslagen.)

Uppräkningen av skyddsändamål som får läggas till grund för beslut om skyddsåtgärder enligt lagen är uttömmande.

Ett beslut om skyddsobjekt innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet, vilket även omfattar tillträde med hjälp av en obemannad farkost. Genom ett särskilt beslut får tillträdesförbudet förenas med ett förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjektet. (7 § första och andra stycket skyddslagen.)

Enligt 18 § skyddslagen måste beslut om skyddsobjekt alltid föregås av en intresseavvägning. Mot behovet av ett tillträdesskydd ska ställas samtliga faktorer som kan tänkas tala mot att tillträde begränsas. Bland dessa faktorer räknas *allmänna intressen* såsom informationsfriheten, samfärdseln, friluftslivet och hänsyn till olika näringar samt *enskilda intressen* (prop. 2009/10:87 s. 66 f.).

Lagens bestämmelser är avsedda att tillämpas restriktivt och med urskillning. En noggrann prövning måste således alltid ske av om de föreliggande riskerna och hoten är så stora att de uppväger olägenheterna med den tänkta skyddsåtgärden. Hänsyn måste här tas till både enskilda rättighetsinnehavares behov och önskemål och till exempel massmediernas krav (a. prop. s. 68).

Överträdelser av beslut om skyddsobjekt är straffsanktionerat genom bland annat 30 a § skyddslagen där det stadgas att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar som avses i 7 § andra eller tredje stycket döms för *olovlig avbildning av skyddsobjekt* till böter eller fängelse i högst ett år.

### **Min bedömning**

Det är ostridigt att AY på tid och plats som anges i åtalet olovligen avbildat Norrmalms polisstation, som är skyddsobjekt, genom att med sin mobiltelefon fotografera byggnaden.

AY har med hänvisning till flera bilder som spritts i olika medier där polisanställda på olika nivåer låtit sig fotograferas framför den aktuella byggnaden anfört att han bör frikännas till följd av läran om social adekvans, då det framstår som orimligt och oavsiktligt att straffrättsligt ingripande sker när inte ens anställda hos polisen uppfattar förbudet. Han hänvisar därvid till rättsfallet NJA 2014 s. 808 samt till den skiljaktiga meningen i hovrätten, där den skiljaktiga ledamoten bl.a. uttalar att de bilder på polisanställda som har spritts i media uppenbarligen inte ansetts skyddsvärda av Polismyndigheten, varför det kan ifrågasättas om ett avbildningsförbud är motiverat utifrån detta.

Jag vill med anledning av denna invändning anföra följande.

Byggnaderna inom kvarteret Kronoberg, där Norrmalms polisstation ingår, är genom beslut av Länsstyrelsen i Stockholm, som trätt ikraft den 19 december 2016 och som gäller tills vidare, skyddsobjekt. (Se förundersökningsprotokollet s. 6).

Beslutet innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Länsstyrelsen har också beslutat om förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar på eller inom skyddsobjektet. Villkor för beslutet är att detta tillkännages genom tydlig skyltning eller på annat sätt så att det klart framgår att det är fråga om ett skyddsobjekt. Det hänvisas angående skyltning till 16-20 §§ samt bilaga till Försvarmaktens skyddsföreskrifter (FFS 2010:5).

I beslutet anges att Polismyndigheten inkommit med en ansökan om utökat förbud mot skyddsobjektet Kronoberg i Stockholm. Utökandet gäller förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjektet då det tidigare beslutet med endast tillträdesförbud inte täcker de skyddsbehov som finns. Länsstyrelsens anger att beslutet har fattats med stöd av 3, 7 och 18 §§ skyddslagen samt 3 § skyddsförordningen (2010:523). Det anges också i beslutet att berörda myndigheter får avgöra vilka undantag som får göras från tillträdesförbudet inom egna eller gemensamma områden.

Jag kan således konstatera att Länsstyrelsens beslut fattats med anledning av att det enligt Polismyndigheten fanns ett uttalat behov av bland annat avbildningsförbud, då tillträdesförbud inte täckte de skyddsbehov som fanns. Mot bakgrund av rådande omvärldsläge torde behovet av skydd vara starkare idag än år 2016 när beslutet fattades. (Jfr prop. 2009/10:87 s. 25.)

Länsstyrelsen har såvitt framgår inför sitt beslut gjort en sådan intresseavvägning som följer av 18 § skyddslagen. Det skyltar som är anslagna på byggnaden är utformade helt i enlighet med vad som följer av bilagan till Försvarmaktens skyddsföreskrifter (FFS 2010:5). Enligt aktuella skyltar råder förbud bl.a. mot att fotografera *utan särskilt tillstånd* (min kursivering). Det måste därför förutsättas att de fotografer som tagit de bilder på polisanställda som poserar framför byggnaden, som försvaret gett in i samband med överklagandet, meddelats särskilt tillstånd till detta.

Mot denna bakgrund saknas enligt min uppfattning skäl för att ogilla åtalet med stöd av läran om social adekvans. Det kan här också framhållas att ett beslut om skyddsobjekt får upphävas eller ändras om förutsättningarna för beslutet har ändrats (23 § skyddslagen). Det framstår som märkligt om en prövning av behovet av exempelvis ett fotograferingsförbud ska ske inom ramen för ett brottmål, när det finns en särskild ordning för att pröva den frågan.

Hovrättens majoritet har i frågan om gärningen begåtts av oaktsamhet uttalat bl.a. följande (domen s. 3).

När AY i ett senare skede såg att det med stora bokstäver stod ”Polisen” jämte polismyndighetens vapen på en mur vid entrén, borde han emellertid kontrollerat om det var tillåtet att fotografera. Han hade då enkelt kunnat se att det var fotoförbud genom de skyltar som finns tydligt anslagna i anslutning till entrén. Inte heller hovrätten fäster tilltro till vad AY har uppgett om att han trodde att byggnaden var ett polskt kulturcentrum. Detta framstår som en uppenbar efterhandskonstruktion. AY måste anses ha varit oaktsam när han inte närmare kontrollerade skyltningen efter att han sett att det var frågan om ett polishus som han fotograferade. Han kan därför inte undgå ansvar för olovlig avbildning av skyddsobjekt för den fortsatta fotograferingen.

Jag instämmer i hovrättens bedömning.

Lika med hovrätten är det min bedömning att den i beslag tagna mobiltelefon, som innehåller fotografier av skyddsobjektet, ska förklaras förverkad.

Hovrättens domslut ska således fastställas.

### **Prövningstillstånd**

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Som jag angett ovan är det enligt min uppfattning uppenbart att det saknas grund för att i ett fall som detta ogilla åtalet enligt läran om social adekvans. Jag kan inte se att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar den frågan.

När det gäller frågan om oaktsamhet står det klart att det för straffansvar räcker med omedveten oaktsamhet. Huruvida kravet på oaktsamhet är uppfyllt beror i sin tur på en prövning av bevisningen i det enskilda fallet. Detta innebär enligt min uppfattning att det saknas intresse av en prövning av frågan om oaktsamhet i Högsta domstolen.

Jag kan heller inte se att det är av intresse ur prejudikatsynpunkt att Högsta domstolen prövar frågan om förverkande.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

**Bevisuppgift m.m.**

Jag åberopar jag samma bevisning som åklagaren åberopade i hovrätten.

Målet kan avgöras på handlingarna.

Eva Thunegard

My Hedström

Kopia till  
Utvecklingscentrum  
City åklagarkammare i Stockholm (AM-160817-23)